

סנהדרין דף ק"ו – חטא בעל פעור ומותו של בלעם, דואג ואחיתופל

שאלות:

1. יוגב רוצה להיכנס למקום לא ראוי רק בשביל לקנות בירה. יש סיכוי שהוא יתפתה להישאר שם?

מזימות בלעם

בלעם ראה את הקיני (יתרו) ואמר לו: "קיני, לא היית עמנו באותה עצה (של פרעה), מי הושיבך אצל איתני עולם?" (כלומר, הוא התפלל איך יתרו זכה שבניו ישבו בלשכת הגזית).

רבי חייא בר אבא אומר בשם **רבי סימאי**: שלושה היו באותה עצה של פרעה להשליך את הזכרים ליאור - בלעם, איוב ויתרו. בלעם שיעץ - נהרג, איוב ששתק - נידון בייסורים, ויתרו שברח - זכו בני בניו לשבת בלשכת הגזית. שנאמר "ומשפחות סופרים יושבי יעבץ... המה הקינים".

הגמרא דורשת את נבואות בלעם:

"וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משומו אל" - **ריש לקיש** מפרש: אוי למי שמחיה עצמו בשם אל, כלומר למי שעושה עצמו אלוה כמו פרעה וחירם. **רבי יוחנן** מפרש: אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו - מי יכול לנסות להפריד בין אריה ללביאה בשעה שהם נזקקים זה עם זה?

"וצים מיד כתיים" - "צים" הן ספינות גדולות, והכוונה לצי של אוניות של רומיים שיבואו מכתים. **רב** מפרש שכתים הוא מקום, וממשיך "וענו אשור וענו עבר" - עד אשור הם יהרגו, ומכאן ואילך ישעבדו את שאר האומות. כלומר, הרומיים שיבואו באוניות עתידיים להרוג את כל האומות עד אשור, ומאשור ואילך מניחים אותם ומשעבדים בהם, ומדובר על העתיד לבוא (רש"י).

"הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך" - הגמרא שואלת: מאחר ובלעם מדבר אל בלק, היה צריך לומר "יעשה עמך (מואב) לעם הזה (לישראל)"?

רבי אבא בר כהנא מפרש: בלעם באמת אמר "אשר יעשה עמך לעם הזה", והקב"ה ציווה לכתוב זאת בתורה בצורה הפוכה כדי לתלות את הקללה במואב. (יד רמ"ה)

בלעם אמר לבלק: "אלוהיהם של אלו שונא זימה הוא". הוא הציע לבלק להקים קלעים (אהלים) ולהושיב בהם זונות, זקנה מחוץ לאוהל וילדה מבפנים, שימכרו כלי פשתן (כי הם הורגלו לכלי פשתן במצרים ועכשיו היה חסר להם) (חידושי אגדות). כשישראל יבואו לקנות, הזקנה תציע מחיר גבוה והילדה - מחיר נמוך יותר, וכך ימשכו אותם פנימה לתוך האוהל. אז הזונה תציע לו יין, ולאחר ששתה יתעורר יצרו. היא תוציא את יראתה (עבודה זרה) ותאמר לו "עבוד לזה", והוא יענה "הלא יהודי אני". היא תשיב "כלום מבקשים ממך אלא פיעור" (שהיה נעבד בצורה בזויה - פעולת התרזה), והוא לא ידע שזו היא עבודתה. ובסוף היא אומרת לו "איני מניחה אותך עד שתכפור בתורת משה רבך" ומתוך התאוה הוא מודה לה, שנאמר "המה באו בעל-פעור וינזרו לבושת ויהיו שיקוצים כאהבם" - הלכו אחרי הבושת מתוך תאוות אהבתם.

2. יוני ונועה חושבים לעבור דירה למקום שנקרא אליפז. הם צריכים לשקול בשיקולים שלהם את השם של המקום?

דרשות על ישיבת ישראל בשיטים

הגמרא מביאה שלוש מחלוקות בין רבי אליעזר ורבי יהושע כיצד לדרוש את הכתוב: "וישב ישראל בשיטים" - רבי אליעזר אומר: שטים שמה. רבי יהושע אומר: שנתעסקו בדברי שטות.

"ותקראן לעם לזבחי אלוהיהן" - רבי אליעזר אומר: ערומות פגעו בהם (לשון פגיעה ומקרה). רבי יהושע אומר: שנעשו כולם בעלי קריין. (לשון מקרה לילה)

"רפידים": רבי אליעזר אומר: רפידים שמה. רבי יהושע אומר: שריפו עצמם מדברי תורה. רבי יוחנן אומר: כל מקום שנאמר "וישב" אינו אלא לשון צער, ומביא דוגמאות מהפסוקים.

3. דביר החליט לקנות מניה מסוכנת בשוק ההון. יש סיכוי שהוא יאבד לא רק את ההשקעה הנוכחית אלא גם את כל הכסף שכבר יש לו?

מותו של בלעם

"ואת מלכי מדין הרגו... ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" - הגמרא שואלת: מה בלעם עשה שם? רבי יוחנן אומר: שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל. (מבלק ומזקני מדיין)

מר זוטרא בר טוביה אומר בשם רב: זה שאומרים האנשים "גמל הלך לבקש קרניים, אוזניים שהיו לו גזרו ממנו" (כלומר, בלעם ביקש שכר ובמקום זה איבד את חייו).

"ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם" (פסוק ביהושע) - הגמרא שואלת: קוסם? הרי הוא היה נביא! רבי יוחנן מסביר: בתחילה היה נביא ולבסוף נעשה קוסם.

רב פפא אומר: זה שאומרים "אשת סגנים ושליטים, כשירדה ממעמדה, זינתה עם נגרים פשוטים".

"אל חלליהם" - רב אומר: שקיימו בו ארבע מיתות בית דין - סקילה, שריפה, הרג וחנק (כינאי חלליהם מתייחס על בני ישראל, כלומר שהרגוהו על פי חלליהם ומיתות שלהם בדין תורה) (חידושי אגדות).

מין שאל את רבי חנינא: האם אתה יודע בן כמה היה בלעם? ענה לו: לא כתוב במפורש, אבל מהפסוק "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם" משמע שהיה בן שלושים ושלוש או שלושים וארבע (ימי שנותינו בהם שבועים שנה). המין אמר: אמרת נכון, ראיתי את פנקסו של בלעם וכתוב בו שהיה בן 33 כשהרג אותו פנחס הליסטאה (השודד).

מר בריה דרבינא אמר לבנו: בכל האישים הרשעים, אל תרבה לדרוש לגנאי, חוץ מבלעם הרשע שככל שתוכל לדרוש לגנותו - דרוש.

4. מיכאל מחפש רב. הוא מצא מישהו שהוא גאון בתורה. זה תנאי מספיק?

דרשות על דואג

כתוב "דואג" וכתוב "דווייג" (בפסוקים שונים) - **רבי יוחנן** מסביר: בתחילה הקב"ה דואג שמא יצא זה לתרבות רעה, לאחר שיצא אמר "ווי" (אוי) שיצא זה.

רבי יצחק דורש: "מה תתהלל ברעה הגיבור, חסד אל כל היום" (תהילים) - הקב"ה אמר לדואג: מה תתהלל ברעה (מספר לשון הרע), האם אתה לא גיבור בתורה והתורה היא תורת חסד?

רבי יצחק דרש פסוקים נוספים מתהילים על דואג שחטא למרות גדולתו בתורה. "ולרשע אמר אלוהים מה לך לספר חוקי" (תהילים) - עוד אמר הקב"ה לדואג: אתה שגדול בתורה, איך אתה מסביר את פרשת מרצחים (שהרג את כהני נוב) ומספרי לשון הרע? "ותשא בריתי עלי פיך" - **רבי אמי** אומר: תורתו של דואג רק מהשפה ולחוץ, הוא לא הפנים אותה.

רבי יצחק דורש: "ויראו צדיקים וייראו ועליו ישחקו" (תהילים) בתחילה הצדיקים ייראו (שמא ילמדו ממעשיו שהוא חוטא ומצליח), ולבסוף ישחקו (כשרואים שמת באמצע ימיו).

רבי יצחק דרש גם את הפסוק באיוב: "חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל" - דוד אמר לפני הקב"ה: ימות דואג! אמר לו הקב"ה: חיל בלע ויקיאנו (המתן עד שתשכח תורתו). אמר לפניו: מבטנו יורישנו אל (אל תמתין לו אלא מהר ותשכיחנו).

"גם אל יתצך לנצח" (תהילים) - אמר הקב"ה לדוד: נביא את דואג לעולם הבא? אמר לפניו: גם אל יתצך לנצח.

"יחתך ויסחך מאוהל ושרשך מארץ חיים סלה" (תהילים) - הקב"ה שאל: ילמדו שמועות בבית המדרש משמו? אמר לפניו: יחתך ויסחך מאוהל. הקב"ה שאל: יהיו לו בנים רבנים? אמר דוד: ושרשך מארץ חיים סלה.

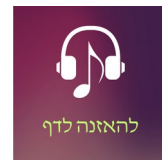
רבי יצחק דורש את הפסוק בישעיהו: "איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים" - איה (דואג) סופר - שסופר כל אותיות שבתורה; איה שוקל - ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה; איה סופר את המגדלים - שהיה סופר שלוש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באוויר (הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל אם הוא טמא אם לאו) (רש"י).

5. פותחה בינה מלאכותית שיודעת את כל הסברות בתלמוד. זה מספיק בשביל לפסוק הלכה?

חכמתם של דואג ואחיתופל

רב אומר: ארבע מאות שאלות שאלו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באוויר ולא יכלו לפתור אחת מהן.

רבא שואל: מה החידוש בשאלת שאלות? הרי בימי **רב יהודה** כל לימודם היה בסדר נזיקין, ואנחנו לומדים הרבה במסכת עוקצין. וכשרב **יהודה** היה מגיע לסוגיה מסוימת בעוקצין (שזיתים כבושים העלים שלהם שנגעו בטומאה לא מעבירים את הטומאה אל הזיתים עצמם), היה אומר "הוויות דרב ושמואל אני רואה כאן" (כלומר, עומק גדול), ואנחנו לומדים שלוש עשרה ישיבות בעוקצין! ואילו **רב יהודה** כשהיה שולף נעל אחת ויורד גשם, ואנחנו צועקים ואין מי שמשגיח בנו. אלא הקב"ה רוצה את הלב.



רב משרשיא אומר: דואג ואחיתופל לא הבינו את השמועות. **מר זוטרא** מקשה: כיצד אפשר לומר כך על מי שנאמר עליו "איה סופר"? אלא שלא הצליחו לכוון להלכה ולא זכו שיקבעו הלכה כמותם.

והאמוראים דורשים מפסוקים את עונשו של דואג:

- **רבי אמי** לומד שדואג לא מת עד ששכח את תלמודו
 - **רב** לומד שהוא נצטרע
 - **רבי יוחנן** אומר שלושה מלאכי חבלה נזדמנו לדואג - אחד ששכח תלמודו, אחד ששרף נשמתו, ואחד שפיזר עפרו בבתי כנסיות
- רבי יוחנן** אומר: דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה - דואג היה בימי שאול ואחיתופל בימי דוד. ועוד הוא דורש: דואג ואחיתופל לא חצו ימיהם - כל שנותיו של דואג לא היו אלא 34, ושל אחיתופל 33.
- רבי יוחנן** לומד מהפסוקים שבתחילה קרא דוד לאחיתופל רבו, ולבסוף קראו חברו, ולבסוף קראו תלמידו.